

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Haridusteaduste instituut
Koolieelse lasteasutuse õpetaja õppekava

Merle Parksepp ja Maarja Udde
LASTEAIASÕPETAJA KOOSTÖÖVÕRGUSTIK LASTEAIAS KAASAVA HARIDUSE
RAKENDAMISEL

Bakalaureusetöö

Juhendaja: lektor Pille Nelis

Tartu 2026

Kokkuvõte

Lasteaiaõpetaja koostöövõrgustik lasteaias kaasava hariduse rakendamisel

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärk oli selgitada välja lasteaiaõpetaja koostöövõrgustik kaasava hariduse rakendamisel, selle liikmete ühesandeid ning koostööd mõjutavaid tegureid õpetaja vaates. Uurimus on kvalitatiivne, andmeid koguti poolstruktureeritud intervjuudena 12 õpetajalt ning analüüsiti sisuanalüüsi ja induktiivse lähenemise abil. Tulemused näitasid, et koostöövõrgustikku kuuluvad rühmameeskond, lapsevanemad, tugispetsialistid, teised õpetajad, tugiteenuste koordinaator ning lasteaia juhtkond. Koostööd toetavad avatud suhtlus, ühised väärtused ja toetav töökeskkond, takistavad aga ajapuudus, suur töökoormus ning tugispetsialistide piiratud kättesaadavus.

Võtmesõnad: kaasav haridus, koostöövõrgustik, lasteaiaõpetaja, koostöö

Abstract

Kindergarten teacher collaboration network for implementing inclusive education in kindergarten

The aim of this bachelor thesis was to examine kindergarten teacher's collaboration network in the implementation inclusive education, including members' roles and factors influencing collaboration. The study was qualitative, using semi-structured interviews with 12 teachers, and data were analyzed through qualitative content analysis with an inductive approach. Results showed that the collaboration network includes the group team, parents, support specialists, other teachers, the support services coordinator and management. Collaboration is supported by open communication, shared values and a supportive work environment, but hindered by lack of time, heavy workload and limited availability of support specialists.

Keywords: inclusive education, collaboration network, kindergarten teacher, collaboration

Sisukord

Kokkuvõte	2
Abstract	2
Sissejuhatus	4
Teoreetiline ülevaade	5
<i>Kaasava hariduse tähendus ja väljakutsed rakendamisel koolieelses lasteasutuses</i>	5
<i>Koostööd soodustavad ja takistavad tegurid</i>	7
<i>Õpetaja koostöövõrgustik koolieelses lasteasutuses</i>	8
<i>Töö uurimisprobleem, eesmärk ja uurimisküsimused</i>	9
Metoodika.....	10
<i>Valim</i>	10
<i>Andmekogumine</i>	11
<i>Andmeanalüüs</i>	12
Tulemused	13
<i>Lasteaiaõpetaja koostöövõrgustik kaasava hariduse rakendamisel</i>	13
<i>Koostöövõrgustiku osapoolte ülesanded kaasava hariduse rakendamisel</i>	14
<i>Millised tegurid mõjutavad koostöö toimimist lasteaiaõpetaja vaatest?</i>	16
<i>Millised on koostöövõrgustiku kitsaskohad lasteaiaõpetaja vaatest?</i>	17
Arutelu.....	19
Tänu sõnad	23
Autorsuse kinnitus.....	23
Kasutatud kirjandus.....	24
Lisad	
<i>Lisa 1. Intervjuu kava</i>	

Sissejuhatus

Kaasava hariduskorralduse kohaselt tuleb kõikidele lastele, sealhulgas ka erivajadusega lastele, võimaldada hariduses osalemine kohalikus kogukonnas koos eakaaslastega. Laste haridustee saab alguse lasteaiast, kus toetatakse lapse terviklikku arengut, sealhulgas tema füüsilist, vaimset, emotsionaalset ja sotsiaalset arengut (Alushariduseseadus, 2025). Seetõttu on kaasava hariduse rakendamine hädavajalik juba alushariduse tasandil (Nelis, 2025).

Kaasav haridus realiseerub eelkõige rühma tasandil õpetaja igapäevaste pedagoogiliste otsuste ja tehtud kohanduste kaudu (Häidkind *et al.*, 2022). Eesti lasteaiaõpetajate seas läbi viidud uuringu tulemuste järgi leidis ligi kolmveerandi vastanutest, et õpetajatöö on muutunud raskemaks ning ühe olulise põhjusena toodi välja tavarühmadesse enam erineva toe vajadusega laste kaasamine (Tammemäe *et al.*, 2023). Sellises olukorras muutub keskkaks küsimuseks, millist tuge saab õpetaja koostöövõrgustikult ja kui tõhusalt see toimib.

Kaasava hariduse rakendamisel on toetaval koostöövõrgustikul oluline roll (Paulsrud & Nilholm, 2020), kus koostööle orienteeritud ja toetav organisatsioonikultuur pakub õpetajatele oma pädevuste arendamiseks ja rakendamiseks mitmekülgset tuge (Nelis & Pedaste, 2020). Koostöö lasteaias hõlmab meeskonnana tegutsemist rühmas, kollegiaalset suhtlemist ja tuge lasteaias laiemalt ning professionaalset koostööd tugispetsialistidega ja tugiteenuste kordineerijaga (Alushariduseseadus, 2025). Sageli jääb õpetajal puudu vajalikust toetusest, mida koostöövõrgustik võiks pakkuda (Nelis & Kivirand, 2024). Varasemates uurimustes on selgunud, et õpetajad ootavad tõhusamat koostööd tugispetsialistidega ning selgemat toe koordineerimist (Karindi & Tamm, 2019; Ploom, 2021). Seega ei seisne probleem üksnes erineva toe vajadustega laste arvu suurenemises rühmades, vaid ka selles, kuivõrd süsteemselt ja toimivalt toetab lasteaia koostöövõrgustik õpetajat kaasava hariduse põhimõtete rakendamisel.

Eestis on varasemalt kaasava hariduse ja koostöö teemal koolieelsetes lasteasutustes tehtud mitmeid uuringuid (Karindi ja Tamm, 2019; Piirsalu, 2023; Saar, 2021; Umbsar, 2024; Vint & Šuman, 2021), kuid vähem on tähelepanu pööratud koostöövõrgustiku liikmetele ning kuidas koostöövõrgustiku toimimine mõjutab õpetaja tööd kaasava hariduse rakendamisel. Seetõttu antakse järgnevalt ülevaade kaasava hariduse põhimõtetest ja rakendamisega seotud väljakutsetest, seejärel käsitletakse koostöö olulisust kaasava hariduse rakendamisel koolieelses lasteasutuses, lasteaiaõpetaja koostöövõrgustikku lasteaias ning tuuakse välja toimimist toetavad ja takistavad tegurid.

Teoreetiline ülevaade

Kaasava hariduse tähendus ja väljakutsed rakendamisel koolieelses lasteasutuses

Koolieelse hariduse etapp on lapse arengus eriti oluline, sest just sel ajal kujuneb alus edasisele õpiteele. Seetõttu on tähtis mõista, millist tähendust omab kaasav haridus just selles arenguetapis ning et kõik haridusasutuse liikmed saaksid sellest ühte moodi aru. Nelis ja Pedaste (2020) on sõnastanud kaasava hariduse definitsiooni järgmiselt:

Kaasavaks hariduseks nimetatakse inimõigusi arvestavat ja heale haridusele ligipääsu võimaldavat lähenemisviisi, kus lapsed tajuvad sotsiaalselt integratsiooni ja kuuluvustunnet laiemas sotsiaalses võrgustikus, hoolimata nende erivajadustest, ning kaasamine saavutatakse laste aktiivse mõtestatud osaluse ja personaalse lähenemise kaudu lapse arengu toetamisel tema täielikku potentsiaali arvestades (lk 145).

Sellest definitsioonist joonistub välja mitu olulist põhimõtet. Esiteks rõhutatakse inimõigustel põhinevat ligipääsu haridusele, mis tähendab, et igal lapsel on õigus haridusele sõltumata tema eripäradest või vajadustest. Teiseks on keskne kuuluvustunne ja sotsiaalne integratsioon - laps ei viibi üksnes füüsiliselt kollektiivis, vaid tunneb end seal aktsepteerituna, märgatuna ja olulisena. Kolmandaks tõstetakse esile aktiivne ja mõtestatud osalus, mis eeldab, et laps ei ole passiivne vastuvõtja vaid on õppimise protsessis aktiivne tegutseja, kelle hääli ja kogemusi loevad. Neljandaks rõhutatakse personaalse lähenemise ja potentsiaali arvestamise põhimõtet - iga last toetatakse talle sobival viisil, lähtudes tema tugevustest ja arenguvajadustest ning luuakse igale lapsele võimalus eduelamuseks.

Kaasava hariduse põhimõtete tähenduslik rakendamine koolieelses lasteasutuses toob kaasa rea väljakutseid, mis mõjutavad nii õpetaja igapäevast tööd kui kogu rühma toimimist. Üheks olulisemaks väljakutseks kaasava hariduse rakendamisel on sarnase arusaama puudumine kaasava hariduse tähendusest ja kaasava hariduse mõiste muutuv tähendus (Nelis, 2025). Kui kaasava hariduse põhimõtteid mõistetakse erinevalt, näiteks nähakse seda üksnes erivajadusega lapse rühma paigutamisenä, mitte kogu õpikeskkonna ja koostöö kujundamisenä, võib see viia killustatud lähenemiseni ja ebajärjekindla praktikani (Nelis *et al.*, 2023).

Teiseks väljakutseks on kaasava hariduse igapäevane rakendamine rühma tasandil. Kivirand jt (2024) rõhutavad, et kaasava hariduse tõhus toimimine eeldab mitmekesiste õpetamisviiside kasutamist, mis arvestavad laste füüsilist, kognitiivset ja sotsiaal-emotsionaalseid eripärasid. See tähendab, et õpetajal peab olema pädevus erivajaduste märkamisel, sobivate lähenemisviiside valimisel ja kohanduste tegemisel nii tegevuste, keskkonna kui ka suhtlusviisi tasandil. Praktikasse seisvad õpetajad silmitsi rühmadega, kus on

üha enam lapsi, kes vajavad individuaalset tuge, mis omakorda suurendab töökoormust ja nõuab pidevat valmisolekut kohaneda (Šuman & Pastarus, 2024).

Kolmandaks väljakutseks on piiratud ressursid ja õpetajate ettevalmistus. Häidkind jt (2022) toovad välja, et nõustamine ja eripedagoogilised koolitused toetavad õpetajate hinnangul küll kaasava hariduse rakendamist, kuid sageli jääb neid võimalusi väheks või ei jõuta nende kasutamiseni ajapuuduse tõttu. Tõhus kaasamine eeldab süvendatud teadmisi erinevate erivajaduste kohta ning järjepidevat enesetäiendust (Zabeli & Gjelij, 2020). Kui teadlikkus ja praktilised oskused on piiratud, võib kaasamise põhimõtete rakendamine takerduda ning piirata laste arengupotentsiaali (Kivirand *et al.*, 2024).

Neljandaks muudab kaasava hariduse rakendamise keerukaks ajafaktor ja töökoormus. Kui õpetaja tegutseb rühmas sisuliselt üksi, ilma kolleegi või tugeva meeskonnata, langeb kogu vastutus ühele inimesele. Sealhulgas õppetöö planeerimine, läbiviimine, kohanduste tegemine ja dokumenteerimine. Dokumenteerimist peetakse oluliseks töövahendiks, mis võimaldab analüüsida lapse arengut, planeerida edasisi tegevusi ning toetada koostööd erinevate osapoolte vahel (Nelis & Pedaste, 2020). Selline koormus eeldab suurepärase ajajuhtimist ja emotsionaalset vastupidavust (Lundqvist, 2021). Samal ajal ei tohi jääda tähelepanuta ka ülejäänud rühma lapsed, kelle arengut tuleb järjepidevalt toetada ja kelle vajadused võivad olla sama mitmekesised kui erivajadustega lastel.

Väljakutsete hulka kuulub ka lapsevanemate kaasamine. Lapsevanemate teadlikkus kaasava hariduse põhimõtetest või olla ebaühtlane ning mõnikord võivad nad tunda hirmu või muret muutuste ees, et teiste laste erivajadused mõjutavad nende lapse arengut. Erinevad arusaamad hariduse eesmärkidest ja ootustest võivad takistada usaldusliku koostöö tekkimist. Seetõttu on oluline, et õpetajad oskaksid selgitada kaasavad hariduse eesmärgid ja põhimõtteid viisil, mis toetab vastastikust usaldust ja ühist arusaama lapse parimatest huvidest (Paseka & Schwab, 2019).

Lisaks eelnevale võib kaasava hariduse rakendamist pidurdada ebapiisav koostöö ja toetuse killustatus. Kuigi ametlikult on koolieelses lasteasutuses olemas tugispetsialistid ja juhendmaterjalid, ei pruugi need õpetaja vaates alati olla piisavalt kättesaadavad või süsteemselt korraldatud. Kui nõustamine, eripedagoogiline tugi ja meeskonnakoolitused on juhuslikud või projektipõhised, on keeruline tagada, et kaasava hariduse põhimõtted kanduksid järjepidevalt igapäeva praktikasse (Tammemäe *et al.*, 2023).

Kokkuvõtvalt võib öelda, et kaasava hariduse tähendus koolieelses lasteasutuses hõlmab inimõigustel põhinevat ligipääsu, lapse kuuluvustunnet ja aktiivset osalust ning iga lapse potentsiaali arvestavat personaalset lähenemist. Nende põhimõtete rakendamine toob

kaasa mitmeid väljakutseid: ühtse arusaama kujundamine, õpetajate pädevuste ja ressursside nappus, suur töökoormus, ajapuudus, keerukused lapsevanemate kaasamisel ning toe ja koostöö killustatus. Need asjaolud kujutavad endast peamisi raskusi, millega lasteaiaõpetajad kaasava hariduse igapäevasel rakendamisel kokku puutuvad.

Just nende väljakutsete valguses muutub keskseks küsimuseks, kuidas ja millise koostöövõrgustiku toel on õpetajal võimalik kaasavat haridust tulemuslikult rakendada. Toimiv koostöövõrgustik, kuhu kuuluvad rühma meeskond, lasteaia tugispetsialistid, juhtkond ja lapsevanemad, võib aidata jagada vastutust, pakkuda professionaalset tuge ning muuta kaasava hariduse rakendamise õpetaja jaoks jõukohasemaks. Neid koostöövõrgustiku aspekte käsitletakse põhjalikumalt järgmises peatükis.

Koostööd soodustavad ja takistavad tegurid

Kaasava hariduse põhimõtete rakendamine koolieelses lasteasutuses eeldab tihedat ja hästi toimivat koostööd erinevate osapoolte vahel. Koostöö ei ole üksnes toetav lisategur, vaid üks keskseid tingimusi, mis võimaldab õpetajal tulla toime kaasava hariduse rakendamisel ilmnevate väljakutsetega (Sun *et al.*, 2024). Koostöövõrgustiku toimimist mõjutavad mitmed soodustavad ja takistavad tegurid, mis on seotud nii organisatsioonikultuuri, inimestevaheliste suhete kui ka töökorralduslike tingimustega (Downey *et al.*, 2025).

Koostööd soodustab eelkõige ühine arusaam eesmärkidest ja väärtustest, avatud suhtlemine, selge vastutuse jaotus ning usalduslikud suhted (Kivirand *et al.*, 2024; Paulsrud & Nilholm, 2021). Kui meeskonnas on olemas jagatud arusaam lapse huvidest lähtuvast tegutsemisest, on õpetajatel lihtsam jagada vastutust, toetades üksteist ning otsida ühiselt lahendusi keerukatele olukordadele. Lisaks on hea koostöö aluseks osapoolte vaheline avatud ja arusaadav info liikumine (Jardi *et al.*, 2022). Koostöö sujuvat toimimist toetab ka professionaalse arengu võimaluste olemasolu. Koolitused, ühised arutelud, supervisioonid ja kogemuste vahetamine aitavad kujundada ühtset käsitlust kaasava hariduse põhimõtetest ning tugevdavad meeskonnatunnet (Paulsrud & Nilholm, 2021). Seega ei tähenda professionaalne areng üksnes teadmiste täiendamist, vaid ka oskust reflekteerida oma praktikat, anda ja vastu võtta tagasisidet ning arendada koostööoskusi. Mida rohkem on õpetajatel võimalusi ühiseks õppimiseks ja aruteluks, seda tugevamaks kujuneb koostöökultuur.

Koostööd võivad takistada mitmed töökorralduslikud tegurid. Üheks oluliseks takistuseks on ajapuudus ja erinevad töögraafikud, mis raskendavad regulaarsete ühiste arutelude ja kohtumiste korraldamist (Vint & Šuman, 2021). Kui meeskonnaliikmetel puudub võimalus ühiselt planeerida, analüüsida ja otsustada, jääb koostöö sageli juhuslikuks ega toeta

süsteemselt õpetaja igapäevatööd. Samuti võib koostööd takistada erinev arusaam lapse arenguvajadustest, ebapiisav infovahetus või ebakindlus enda rolli ja vastutuse osas. Koostööd mõjutab ka spetsialistide kättesaadavus. Kui tugispetsialistid ei ole lasteasutustes regulaarselt kohal või nende poole pöördumine on keeruline, võib jääda õpetaja keeruliste juhtumistega üksi. See ei mõjuta üksnes õpetaja töökoormust, vaid ka koostöö kvaliteeti tervikuna, sest toe ebapiisav kättesaadavus piirab võimalust kujundada ühist ja järjepidevat lähenemist lapse toetamisel (Kivirand *et al.*, 2024).

Need üldised koostööd soodustavad ja takistavad tegurid loovad raamistiku ka õpetaja konkreetse koostöövõrgustiku toimimisele koolieelses lasteasutuses. Järgmises peatükis antakse ülevaate lasteaiaõpetaja koostöövõrgustikust lasteaias, nende rollidest ning ülesannetest.

Õpetaja koostöövõrgustik koolieelses lasteasutuses

Koolieelses lasteasutuses moodustab õpetaja koostöövõrgustiku rühma meeskond (teine õpetaja ja abiõpetajad), tugispetsialistid, juhtkond, tugiteenuste koordineerija (edaspidi TUKO) ja lapsevanemad (Nelis & Pedaste, 2020). Õpetaja igapäevane töö toimub tugevalt meeskonnapõhiselt ning koostöö rühma sees on esimene ja kõige vahetum tugi lapse arengu toetamisel. Rühma õpetajate ja abiõpetajate ühine eesmärk on vajadusel lapsevanemaid kaasates luua turvaline ja arengut toetav õpikeskkond (Alushariduse..., 2025), kus kõik lapsed saavad aktiivselt osaleda.

Rühmasisese koostöö keskmes on ühine planeerimine, rollide jaotus ning igapäevane vastastikune toetamine. Õpetaja vastutab õppe- ja kasvatustegevuste kavandamise, läbiviimise ning lapse arengu jälgimise eest (Kutsestandard. Õpetaja..., 2025), samal ajal kui abiõpetaja toetab lapsi tegevustes, igapäevastes toimingutes ja mängus (Kutsestandard. Lapsehoidja..., 2025). Kaasava hariduse kontekstis on rühmasisene koostöö eriti oluline, sest see võimaldab jagada vastutust, viia läbi alagrupitööd ning märgata ja toetada laste erinevaid vajadusi paindlikumalt. Edukas õpetaja ja abiõpetaja vaheline koostöö põhineb usaldusel, austusel, avatud suhtlusel ja üksteise väärtustamisel ning vajab teadlikku arendamist (Jardi *et al.*, 2022).

Õpetaja koostöövõrgustiku oluliseks osaks on tugispetsialistid, eelkõige logopeedid ja eripedagoogid (Alusharidusseadus, 2025). Nende rolliks on pakkuda nii lastele kui ka õpetajatele professionaalset tuge. Tugispetsialistide sekkumine võib toimuda individuaalselt lapsega töötades, kuid sama oluline on nende roll õpetaja suunajana, aidates kohandada õpikeskkonda, tegevusi ja suhtlusviise vastavalt lapse eripäradele (Kivirand *et al.*, 2024;

Paulsrud & Nilholm, 2021). Efektiivne koostöö tugispetsialistidega eeldab usalduslikke suhteid, regulaarset infovahetust ja ühiseid eesmärke (Bäder *et al.*, 2022).

Lisaks rühmasisesele koostööle on oluline asutusesisene koostöö, kus õpetajad teevad tihedat koostööd teiste rühmade kolleegide ning juhtkonnaga. Ühised arutelud, kogemuste jagamine ja kolleegide toetamine aitavad leida lahendusi keerukamatele olukordadele ning kujundada ühtset pedagoogilist suunda kogu lasteasutuses (Kivirand *et al.*, 2024). Kolleegide toetuse tajumine on lisaks juhtkonna toetusele oluline element turvalise ja tervisliku töökeskkonna loomisel (Saks *et al.*, 2021), mõjutades oluliselt õpetaja heaolu ning suurendades töömotivatsiooni ja töö kvaliteeti. Oluline roll on lasteaia direktoril, kelle vastutus on tagada, et lasteaiaõpetajatel oleksid vajalikud tingimused õppetöö läbiviimiseks, motiveerida ja inspireerida oma töötajaid ning soodustada nende positiivseid hoiakuid muutuste suhtes (Öqvist & Cervantes, 2024). Direktor viib koostöös töötajatega läbi lasteaia sisehindamist, mis on pidev protsess eesmärgiga tagada lasteaia järjepidev areng ja laste arengut toetavad tingimused (Alusharidusseadus, 2025).

Uue alushariduse seaduse järgi töötab lasteaedades ka TUKO, kelle ülesandeks on nõustada lapsevanemaid, toetada õpetajaid lapse esmase toe kavandamisel ning teha ettepanekuid edasiste tugimeetmete rakendamiseks (Alusharidusseadus, 2025). TUKO on oluline lüli õpetaja, lapsevanema ja väliste tugiteenuste vahel ning aitab kaasa koostöö süsteemsusele ja järjepidevusele. Kuna TUKO ametikoht on lasteaedades alles hiljuti loodud, on olnud nende ametijuhendi koostamine paljudele lasteaedadele suureks väljakutseks, mille tõttu võivad TUKO tööülesanded olla ebaselged ning lasteaedades puudub ühtne arusaam sellest, mida TUKO-lt oodatakse (Klimov, 2024). Klimovi (2024) uuringust selgus, et TUKO-t peetakse kolleegide poolt sageli eripedagoogika valdkonna eksperdiks, kes tegeleb kõige enam kolleegide nõustamise ja dokumentatsiooniga, kuid kelle tööülesanded on seotud ka laste ja nende vanematega ning asutusesiseste ja -väliste spetsialistidega. Järgmises peatükis kirjutatakse lahti töö uurimisprobleem, sõnastatakse töö eesmärk ja uurimisküsimused.

Töö uurimisprobleem, eesmärk ja uurimisküsimused

Käesolevas bakalaureusetöös lähtutakse tõdemusest, et kaasava hariduse rakendamine koolieelses lasteasutuses on õpetaja jaoks keerukas ja mitmetahuline protsess. Varasemates peatükkides toodi välja, et kaasava hariduse põhimõtete elluviimine eeldab mitmekesiste õpetamisviiside kasutamist, individuaalsete vajaduste arvestamist ning paindlikku õpikeskkonda (Alusharidusseadus, 2025). Teoreetiline käsitlus näitab, et koostöövõrgustiku toimimist mõjutavad mitmed tegurid, sealhulgas ühised väärtused ja arusaamad (Nelis *et al.*,

2023), usalduslikud suhted (Kivirand *et al.*, 2024), selge rollijaotus (Paulsrud & Nilholm, 2021), regulaarne infovahetus (Vint & Šuman, 2021), spetsialistide kättesaadavus (Kivirand *et al.*, 2024) ning professionaalse arengu võimalused (Häidkind *et al.*, 2022). Samas viitavad nii uurimused kui ka töö autorite praktilised kogemused sellele, et koostöö ei ole alati süsteemne ega järjepidev ning õpetajad ei pruugi saada piisavalt tuge kaasava hariduse igapäevaseks rakendamiseks.

Sellest lähtuvalt sõnastub käesoleva bakalaureusetöö uurimisprobleem järgmiselt: kaasava hariduse põhimõtete rakendamisel koolieelses lasteasutuses on õpetaja koostöövõrgustikul ja selle toimimisel keskne roll, kuid koostöövõrgustiku liikmete rollid, vastutus ja toe koordineerimine ei ole alati selged ning koostöö ei pruugi õpetaja vaates olla piisavalt tõhus. Uurimisprobleemist tulenevalt on käesoleva bakalaureusetöö eesmärk selgitada välja lasteaiaõpetaja koostöövõrgustik kaasava hariduse rakendamisel, koostöövõrgustiku liikmete ülesanded ning tegurid, mis mõjutavad koostöö toimimist õpetaja vaates. Eesmärgi saavutamiseks püstitatakse järgmised uurimisküsimused:

1. Milline on lasteaiaõpetaja koostöövõrgustik kaasava hariduse rakendamisel lasteaias?
2. Millised on koostöövõrgustiku osapoolte ülesanded lasteaiaõpetajate vaatest?
3. Millised tegurid mõjutavad koostöö toimimist lasteaiaõpetajate vaatest?
4. Millised on koostöövõrgustiku kitsaskohad lasteaiaõpetajate vaatest?

Nendele küsimustele otsitakse vastuseid töö uurimuslikus osas. Järgnev metoodika peatükk kirjeldab valimit ja selle moodustamist, annab ülevaate andmekogumise meetodist, andmeanalüüsist ja uuringu eetikast.

Metoodika

Valim

Bakalaureusetöös kasutati mugavusvalimit. Mugavusvalimi puhul kaasatakse uurimusse isikuid, kes on uurijatele kergesti kättesaadavad ning valmis uuringus osalema (Beilmann & Rämmer, 2025). Käesoleva uurimuse valim moodustati lasteaiaõpetajatest, kellega uurijad võtsid kontakti suulisel teel. Intervjueeritavateks olid uurijate kursusekaaslased ning endised ja praegused kolleegid, kelle uuringus osalemise nõusolekut küsiti õpingu- või tööpäevadel. Uuringus osales kokku 12 lasteaiaõpetajat. Uuringus osalejate vanus jääb vahemikku 30–49 aastat. Kõige lühema tööstaažiga uuringus osaleja on töötanud õpetajana 2 aastat ning kõige pikema tööstaažiga 12 aastat. Uuringus osalejatest 7 töötavad rühmas, kus on 1 õpetaja ja 2 abiõpetajat ning 2 õpetajat töötavad rühmas, kus on 2 õpetajat ja 1 abiõpetaja. 1 osaleja puhul on rühmas 2 õpetajat ja 2 abiõpetajat ning 2 osaleja puhul oli rühmas 2 õpetajat, 1 abiõpetaja

ja 1 tugiisik. 2 intervjuueeritavat on osalenud kaasava haridusega seotud koolitustel, 7 vastajat nimetasid, et on kaasava haridusega seonduvaid kursusi läbinud ülikooliõpingute käigus.

Uurimuse läbiviimisel järgiti hea teadustava ja uuringu eetika põhimõtteid (Tartu Ülikool, 2023) ning tagati osalejate konfidentsiaalsus. Intervjuueeritavaid teavitati uuringu eesmärgist ning selgitati, et nende vastuseid kasutatakse üksnes käesoleva bakalaureusetöö koostamiseks. Osalejatelt küsiti nõusolek intervjuu läbiviimiseks ja salvestamiseks. Kõiki uuringus osalejaid informeeriti, et uurimuses osalemine on vabatahtlik ja neil on õigus igal ajal uuringus osalemisest loobuda, sealhulgas ka pärast intervjuu läbiviimist. Kuidas andmeid koguti, selgitatakse järgnevas peatükis.

Andmekogumine

Bakalaureusetöö eesmärgi täitmiseks valiti kvalitatiivne uurimisviis, mis võimaldab uurida õpetajate kogemusi ja seisukohti ning paremini mõista, kuidas erinevate osapoolte koostöö toetab kaasava hariduse rakendamist lasteaias (Laherand, 2008). Andmete kogumiseks viidi õpetajatega läbi poolstruktureeritud intervjuud (vt. lisa 1). Poolstruktureeritud intervjuu võimaldab intervjuueerijal tugineda eelnevalt koostatud küsimustele, vajadusel muuta küsimiste esitamise järjekorda ning esitada täpsustavaid lisaküsimusi vastavalt intervjuueeritava vastustele (Lepik *et al.*, 2014). Selline lähenemine võimaldas uurijatel saada uurimisküsimustele sisukamaid vastuseid ja põhjalikum ülevaade, paludes tuua intervjuueeritavatel näiteid ning täpsustada olulisi seisukohti lasteaia koostöövõrgustiku kohta.

Taustainfo kogumiseks ja usaldusliku õhkkonna loomiseks kasutati intervjuu sissejuhatavas osas esitatud küsimusi. Õpetajatelt küsiti nende vanust, tööstaaži lasteaiaõpetajana, tööstaaži kohta praeguses lasteaias, kaasava hariduse alaste koolituste läbimise kohta ning rühma tööjaotuse kohta (töökorraldus, kus on kaks või üks õpetaja rühmas). Intervjuu kava oli jagatud kuueks osaks: sissejuhatus, lasteaiaõpetaja koostöövõrgustik kaasava hariduse rakendamisel lasteaias, koostöövõrgustiku osapoolte ülesandeid lasteaiaõpetaja vaates, koostöö toimimist mõjutavad tegurid, koostöövõrgustiku kitsaskohad ning kokkuvõte. Intervjuu küsimused koostati lähtuvalt uurimuse eesmärgist ja uurimisküsimustest. Aluseks võeti teoreetilises osas käsitletu.

Esmalt viisid mõlemad uurijad läbi ühe prooviintervjuu töötava lasteaiaõpetajaga, et testida intervjuu kava ja küsimusi. Prooviintervjuudega saadi kõikidele uurimisküsimustele sisulised vastused, millest tulenevalt intervjuu kavas muudatusi ei tehtud ning prooviintervjuud kaasati käesolevasse bakalaureusetöösse. Mõlemad töö autorid viisid

läbi 6 intervjuud. Intervjuud viidi läbi 2026. aasta jaanuari ja veebruari jooksul. Kõige pikem intervjuu kestis 46 minutit ja kõige lühem 13 minutit. Intervjuud salvestati intervjuerijate mobiiltelefonidega, kasutades helisalvestise rakendust. Salvestised säilitatakse turvaliselt parooliga kaitstud keskkonnas ning kustutatakse pärast töö kaitsmist kõikidest andmekandjatest. Intervjuud toimusid eelnevalt kokkulepitud ajal ning intervjueritavatele sobivas keskkonnas. 7 intervjuud viidi läbi intervjueritavate töökohal lasteaiades, 3 intervjuud Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi õppehoones ja 2 intervjuud interneti vahendusel Zoom'i keskkonnas. Kuidas andmeid analüüsiti, selgitatakse järgnevas peatükis.

Andmeanalüüs

Andmete analüüsimiseks kasutati kvalitatiivset sisuanalüüsi ja induktiivset lähenemist. Kvalitatiivne sisuanalüüs võimaldab keskenduda teksti peamistele ja uurija seisukohast olulistele tähendustele, mille käigus püütakse näha teksti ja/või autori mõtteavalduste terviklikku mustrit või struktuuri, et saada ülevaade uuritavast tekstist kui tervikust (Kalmus *et al.*, 2015). Andmeanalüüs koosnes kolmest etapist. Kõigepealt intervjuud transkribeeriti, kasutades selleks veebipõhist kõnetuvastusprogrammi veebikeskkonnas www.tekstiks.ee. Transkriptsioonides asendati intervjueritavate nimed koodidega (Õ1, Õ2, Õ3 jne), et tagada osalejate konfidentsiaalsus. Järgmisena vaadati kõik transkriptsioonid koos helisalvestiste kuulamisega üle, mida tehti kaks korda, kumbki uurija ühe korra. Kontrollimise käigus parandati transkribeeritud intervjuudes kirjavead ja eemaldati üleliigsed kordused. Transkribeeritud teksti oli kokku 85 lehekülge.

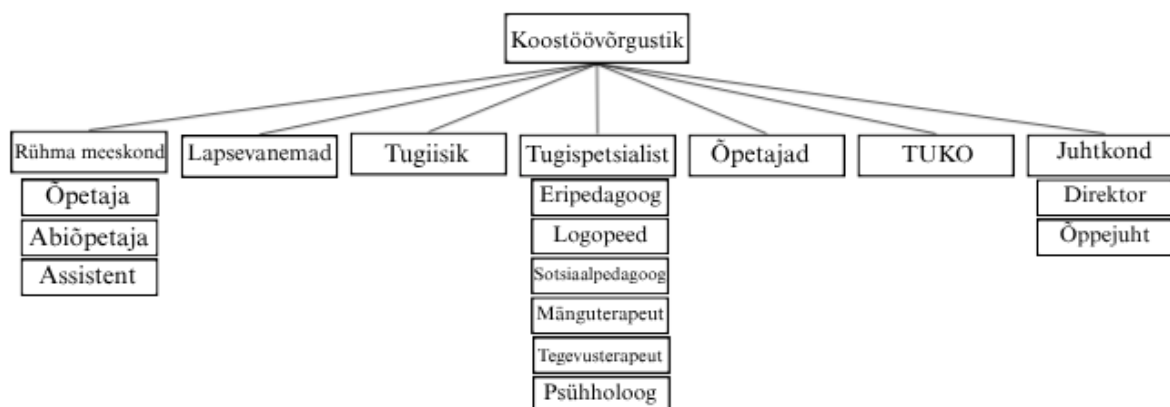
Viimases etapis toimus teksti kodeerimine ja kategooriate loomine, mille jaoks kasutati kvalitatiivset andmetöötluskeskkonda QCMap veebiaadressil <https://qcamap.org>. Programmi sisestati uurimisküsimused ning iga uurimisküsimuse kohta leiti transkribeeritud intervjuudest tähenduslikud üksused, millele anti sisust lähtuvalt nimetus ehk kood. Sarnastest koodidest moodustati kategooriad, millest tekkisid ala- ja peakategooriad. Töö usaldusväärsuse tõstmiseks kodeerisid mõlemad töö autorid kõik transkribeeritud tekstid. Pärast kodeerimist toimus arutelu, kus tekkinud koodide nimetused ühtlustati. Sama tehti ka kategooriate moodustamisel. Arutelude kaudu jõuti uuringu tulemusteni, mida kajastatakse järgmises peatükis.

Tulemused

Lasteaiaõpetaja koostöövõrgustik kaasava hariduse rakendamisel

Esimese uurimisküsimuse „Milline on lasteaiaõpetaja koostöövõrgustik kaasava hariduse rakendamisel lasteaias?” alla tekkis seitse kategooriat, mis on näidatud joonisel 1.

Joonis 1. Lasteaiaõpetaja koostöövõrgustik

Lasteaiaõpetaja koostöövõrgustikku kuuluvad rühmameeskond, lapsevanemad, tugiisikud, tugispetsialistid, teised lasteaia õpetajad, TUKO ning lasteaia juhtkond. Tugispetsialistidest nimetati logopeedi, eripedagoogi, sotsiaalpedagoogi, mänguterapeuti ja psühholoogi. Selline mitmetasandiline koostöö võimaldab märgata lapse vajadusi varakult ning pakkuda talle sobivat tuge ning tugimeetmeid.

Intervjuude põhjal selgus, et koostöö saab alguse rühma meeskonna liikmete vahel.

Rühma meeskonda kuuluvad tavaliselt õpetaja, teine õpetaja ning abiõpetaja või assistent.

Lapsevanemad tõsteti intervjuudes olulise koostöö osapoolena esile. Õpetajad rõhutasid, et lapse toetamine eeldab avatud ja usalduslikku suhtlust perega.

„Lapsevanemad on hästi olulised, nendega tuleb suhelda ausalt.” (Õ4)

Tulemustest selgub, et koostöövõrgustikku kuulub ka **tugiisik**, kes keskendub ühe lapse või väikese grupi laste toetamisele, kes vajavad lisatuge.

Intervjuude põhjal on õpetaja koostöövõrgustikus oluline roll **tugispetsialistidel**. Kõige sagedamini mainiti eripedagoogi, logopeedi ja sotsiaalpedagoogi, kuid mõnes lasteaias on kaasatud ka psühholoog, tegevus- ja mänguterapeut. Tugispetsialistidega tehakse koostööd eelkõige siis, kui õpetaja märkab lapse arengus või käitumises murekohti.

„Meil eripedagoog ja mänguterapeut, kellega saab arutada.” (Õ9)

Koostöövõrgustikku kuuluvad ka teiste rühmade **õpetajad**. Omavahel jagatakse kogemusi, häid praktikaid ja õppematerjale.

„Kui mõnel õpetajal on hea idee, siis me hea meelega jagame üksteisega neid asju näiteks lasteaias.” (Õ10)

Lasteaias on õpetajate koostöövõrgustikus oluline roll **TUKO**-l. TUKO kui oluline osa tugisüsteemist aitab õpetajatel orienteeruda erinevate tugiteenuste vahel ning toetab süsteemset lähenemist lapse vajaduste hindamisel. Mitmel juhul pole lasteaias eraldi inimest TUKO-na, vaid tema rolli täidab lasteaia õppejuht või tugispetsialist.

„Meie tugiteenuste koordinaator on hetkel meie õppejuht.” (Õ10)

Lisaks rühmameeskonnale ja tugispetsialistidele kuulub õpetaja koostöövõrgustikku ka lasteaia **juhtkond**. Juhtkonda kuuluvad direktor ja õppejuht.

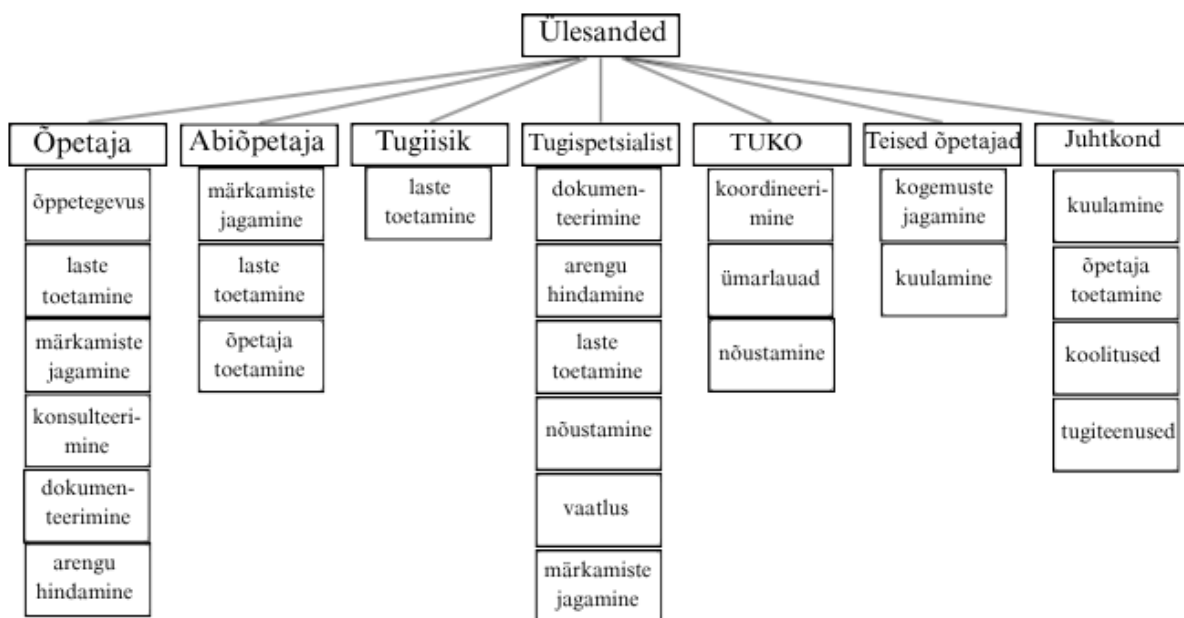
„Meil on väga toetav juhtkond. Et kunagi ei jää hätta, kui sul on mure, siis alati aidatakse.” (Õ11)

Järgnevas peatükis võetakse kokku lasteaiaõpetajate hinnangud koostöö toimimist mõjutavate teguritest kaasava hariduse rakendamisel lasteaias.

Koostöövõrgustiku osapoolte ülesanded kaasava hariduse rakendamisel

Teise uurimisküsimuse „Millised on koostöövõrgustiku osapoolte ülesanded lasteaiaõpetajate vaatest?” analüüsil tekkis samuti seitse kategooriat, mis kajastub joonisel 2.

Joonis 2. Koostöövõrgustiku osapoolte ülesanded

Koostöövõrgustikus tegutsevad osapooled täidavad erinevaid, kuid omavahel seotud rolle, mille eesmärk on tagada lapse arengut toetav keskkond ja vajalik tugisüsteem.

Õpetajad planeerivad ja viivad läbi õppetegevust ning toetavad lapsi rühmas.

Õpetajad kirjeldasid, et nende ülesanne on luua rühmas turvaline ja arengut toetav

õpikeskkond. Intervjueeritavad rõhutasid, et nende olulisim roll on lapse vajaduste märkamine. Märkamisi jagatakse omavahel meeskonnas ning keerulisemate olukordade lahendamisel arutatakse juhtumeid kolleegide ja spetsialistidega. Olulise ülesandena töid intervjueeritavad esile dokumenteerimise. Dokumenteerimine võimaldab jälgida lapse arengut ning on vajalik lapse arengu hindamisel. Õpetajad kirjeldasid, et lapse arenguga seotud märkamised ja tegevused dokumenteeritakse veebikeskkonnas ELIIS-süsteemis.

„Minu roll ongi, et märkan.” (Õ1)

„Kui ma märkan midagi, siis ma konsulteerin eripedagoogi või logopeediga.” (Õ4)

Abiõpetajate ülesanded on märkamiste jagamine, laste toetamine rühmas ja õpetaja abistamise õppetöö läbiviimisel.

„Ühte tegevust viib läbi siis abiõpetaja, ühte viin isiklikult läbi.” (Õ12)

Rühma **tugiisikud** toetavad rühmas toe vajadusega lapsi.

Tugispetsialistid dokumenteerivad lapse arengut, mis on oluline märkamiste jagamisel ja individuaalse arenduskava koostamisel. Tugispetsialistide rolli peeti eriti oluliseks lapse arengu täpsemal hindamisel. Õpetajad kirjeldasid, et arengu hindamisel kasutatakse erinevaid hindamisvahendeid ja teste, mis aitavad lapse arengutaset paremini mõista. Tugispetsialistide ülesanneteks on ka laste individuaalne toetamine ning õpetaja nõustamine. Õpetajad kutsuvad tugispetsialiste rühma vaatlema, et seejärel ühiseid märkamisi arutada.

„Ta teeb kõigile lastele näiteks Strebeleva testid, et kaardistada arenguvajadusi.” (Õ12)

TUKO koordineerib tugispetsialistide tööd, korraldab ühiseid nõupidamisi ja ümarlaudasid, nõustab lapsevanemaid lasteaiaväliste tugiteenuste asjus ja tagab info liikuvuse.

„Ta aitab vajadusel leida aja Rajaleidjasse või suunata laps spetsialisti juurde.” (Õ3)

Teiste õpetajatega konsulteeritakse, et leida probleemidele lahendusi ja vahetatakse kogemusi uute lahenduste leidmiseks. Kolleegide ülesanneteks on olla emotsionaalsed toetajad ja kuulajad.

„Teiste õpetajatega on pigem see, et vahest on vaja situatsiooni läbi arutada, et kuidas teine õpetaja seda näeb.” (Õ9)

Juhtkond peab olema valmis õpetajaid kuulama ja toetama. Juhtkonna roll on kaasava hariduse rakendamisel oluline, kuna juhtkond kujundab organisatsiooni väärtusi, toetab õpetajaid, loob tingimised koostöö toimimiseks ning peab tagama tugispetsialistide olemasolu lasteaias. Lisaks peaks juhtkond tagama õpetajatele täienduskoolituste kättesaadavuse ja professionaalsuse toetamise.

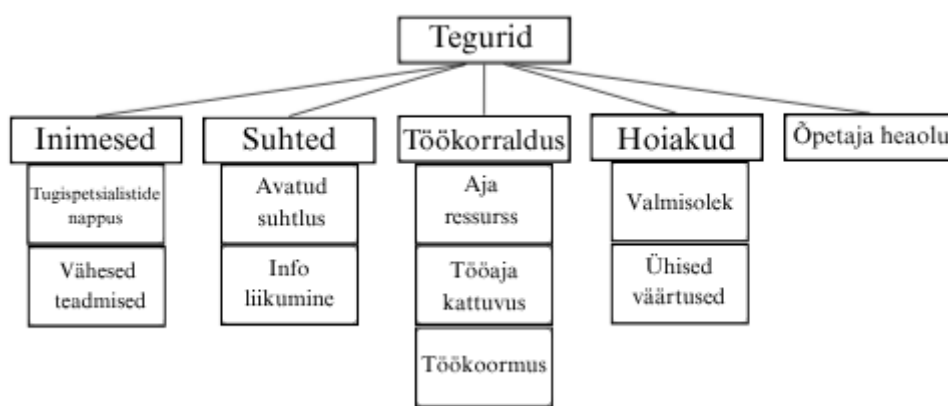
„Juhtkond peaks vaatama nagu üle lasteaialiselt, et kõikidel õpetajatel oleks olemas piisavalt teadmisi. Ehk siis koolituste näol.” (Õ10)

Järgnevas peatükis võetakse kokku lasteaiaõpetajate hinnangud koostöö toimimist mõjutavate teguritest kaasava hariduse rakendamisel lasteaias.

Millised tegurid mõjutavad koostöö toimimist lasteaiaõpetaja vaatest?

Kolmanda uurimisküsimuse „Millised tegurid mõjutavad koostöö toimimist lasteaiaõpetajate vaatest?” koodidest moodustus viis kategooriat, mis on näidatud joonisel 3.

Joonis 3. Koostöö toimimist mõjutavad tegurid

Intervjuude analüüsist selgus, et lasteaiaõpetaja koostöövõrgustiku toimimist mõjutavad mitmed tegurid, mis seotud nii inimressursi, suhete, töökorralduse, hoiakute kui ka õpetaja heaoluga. Koostööd mõjutavad eelkõige **inimesed**, näiteks tugispetsialistide nappus. Õpetajad rõhutasid, et spetsialistide nappus võib raskendada laste õigeaegset toetamist. Ühe olulise tegurina toodi intervjuudes esile õpetajate vähesed teadmised ja professionaalne enesekindlus. Õpetajad rõhutasid, et kaasava hariduse rakendamine eeldab piisavaid teadmisi lapse arengust ning erinevatest toetavatest meetmetest.

„No meil on hästi suur lasteaed, meil on 17 rühma ja meil on 17 rühma peale hetkel üks eripedagoog, mis teeb nagu selle asja väga keeruliseks.” (Õ10)

Suhteid ja tõhusat info liikumist peeti koostöö toimimiseks väga oluliseks.

Intervjueeritavad rõhutasid, et avatud suhtlus ja info liikumine aitavad vältida arusaamatusi.

„Kõige olulisem ongi see, et me oleksime ühes infoväljas ja jagaksime omavahel märkamisi.” (Õ1)

Olulise tegurina toodi välja ka **töökorraldus**. Ajapuudus mõjutab eelkõige võimalust arutada laste arenguga seotud küsimusi ning teha koostööd tugispetsialistidega. Samuti toodi välja, et ajapuuduse tõttu ei jõua õpetaja tegelda lastega nii palju individuaalselt, kui seda vaja oleks. Kattuv tööaeg võimaldab õpetajatel viia õppetööd läbi alagruppides, jagada

töökoormust, teha koos dokumentatsiooni ning jagada märkamisi. Õpetajad nimetasid, et töökoormus on suur ja dokumenteerimisele kulub järjest rohkem aega. Samuti mainiti, et ka tugispetsialistide töökoormus on liiga suur, mistõttu on neil vähem aega lastega individuaalseid tegevusi teha või õpetajaid nõustada ja rühmas toetada.

„Ma ise tunnen, et seda dokumenteerimist on niivõrd palju, et see aeg, mis sa võib-olla saaksid istuda maha, et noh, sa tihtipeale peadki tegema valiku, kas ma nüüd istun arvutis ja ma teen kõik need dokumendid korda või siis arutan meeskonnaga.” (Õ7)

Intervjuudest selgus, et koostöö toimimist mõjutavad ka õpetajate ja teiste osapoolte **hoiakud** kaasava hariduse suhtes ning valmisolek koostööks. Samuti peeti oluliseks ühist arusaama ja väärtusi.

„Kui meil on ühised väärtused ja arusaamad, siis on koostöö palju lihtsam.” (Õ6)

Olulise tegurina toodi esile ka **õpetajate heaolu** ja emotsionaalne tugi. Õpetajad rõhutasid, et toetav kollektiiv ja juhtkond aitavad keeruliste olukordadega paremini toime tulla.

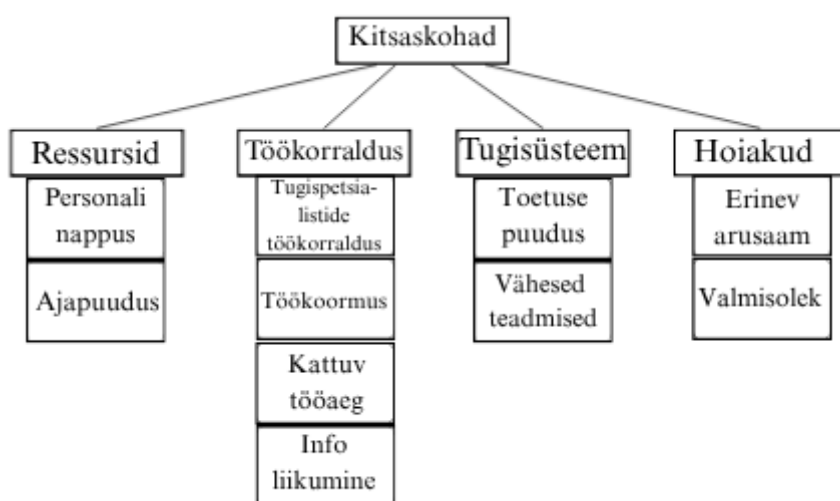
„Et võib-olla see inimressurss ja psühholoogiline tugi, et mul on keegi olemas, et kelle juurde ma saan ventileerima minna, see töösõber, et olgu ta siis kas majakoristaja, aga sul nagu justkui peab keegi olema.” (Õ7)

Viimasele uurimisküsimusele koostöövõrgustiku kitsaskohtade kohta saadud vastuseid kirjeldatakse järgnevas peatükis.

Millised on koostöövõrgustiku kitsaskohad lasteaiaõpetaja vaatest?

Neljanda uurimisküsimuse „Millised on koostöövõrgustiku kitsaskohad lasteaiaõpetajate vaatest?” juurde moodustus neli kategooriat, mis on näidatud joonisel 4.

Joonis 4. Koostöövõrgustiku kitsaskohad

Intervjuude analüüs näitas, et kuigi koostöövõrgustik on kaasava hariduse rakendamisel oluline, esineb selle toimimises mitmeid kitsaskohti. Õpetajate hinnangul on probleemid seotud ressursidega, töökorralduse, tugisüsteemi ja hoiakutega.

Üheks kõige sagedamini mainitud kitsaskohaks olid **ressursid**. Koostöö toimimist mõjutab personali nappus, täpsemalt tugispetsialistide puudus. Mitmes lasteaias pole logopeedi ja eripedagoogi või on neid tuge vajavate laste arvu arvestades liiga vähe. Kitsaskohana mainiti ka ajapuudust. Õpetajad tõid esile, et koostöövõrgustiku liikmetega ei ole alati võimalik kohtuda sobival ajal.

„Muidugi logopeedilisi muresid on meil rohkem, aga noh, logopeedi meil ei ole.” (Õ9)

„Kõige keerulisem on see, et ei ole aega kõik koos maha istuda ja arutada.” (Õ2)

Olulise kitsaskohana kirjeldasid õpetajad **töökorraldusega** seotud tegureid. Koostööd mõjutab tugispetsialistide töökorraldus, õpetajate hinnangul ei jõua spetsialistid rühmadesse piisavalt sageli või viibivad rühmas vähe aega ning seetõttu jääb osa lapsi vajalikust toest ilma. Samuti toodi esile, et tugispetsialistid töötavad osalise koormusega või külastavad lasteaeda vaid teatud päevadel. Koos õpetajaga rühmas tegutsemist ei esinenud üldse. Kitsaskohana tõstsid õpetajad esile ka suurt töökoormust. Intervjueeritavad selgitasid, et õpetajate töö hõlmab lisaks lastega tegelemisele ka rohket dokumenteerimist, planeerimist ja koostöö korraldamist. Samuti märkisid õpetajad, et suur töökoormus vähendab võimalusi lastega individuaalselt tegeleda. Probleemiks võib olla ka erinev tööaeg. Intervjuudest selgus, et koostöövõrgustikus võib esineda ka probleeme info liikumisega. Õpetajad tõid välja, et mõnikord ei jõua oluline info kõigi osapoolteni. Samuti mainiti, et tagasiside tugispetsialistide tegevuse kohta ei ole alati piisav.

„Logopeed ja eripedagoog käivad meil üks päev nädalas, tavaliselt õhtupoolikuti.” (Õ12)

„Info ei jõua alati õigel ajal kõigini.” (Õ1)

Intervjueeritavad tõid välja, et kitsaskohaks on ka puudujäägid **tugisüsteemis**. Lisaks organisatsioonilistele probleemidele tõid õpetajad esile ka emotsionaalse toe vajaduse. Mõned intervjueeritavad tundsid, et nad vajavad rohkem toetust nii kolleegidelt kui ka juhtkonnalt. Õpetajad mainisid, et toetav töökeskkond aitab paremini toime tulla keeruliste olukordadega ning toetada laste arengut. Olulisena toodi esile õpetajate või teiste osapoolte ebapiisav teadlikkus kaasava hariduse põhimõtetest. Seetõttu peeti vajalikuks koolitusi ja tähtsustati professionaalset arengut.

„Vahel tahaks lihtsalt, et keegi kuulaks ära ja ütleks, et sa teed õigesti.” (Õ2)

Mõned õpetajad tõid kitsaskohana esile ka **hoiakud**. Probleemiks võivad olla erinevad arusaamad kaasava hariduse suhtes ning see, kui osapooled ei ole valmis koostööd tegema.

„Kui inimesed ei ole koostööks avatud, siis on väga raske edasi minna.” (Õ3)

Järgnevas arutelu peatükis tõlgendatakse saadud tulemusi ning seostatakse sissejuhatuses ja teoreetilises ülevaates toodud seisukohtadega.

Arutelu

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärk oli selgitada välja lasteaiaõpetaja koostöövõrgustik kaasava hariduse rakendamisel, koostöövõrgustiku liikmete ülesanded ning tegurid, mis mõjutavad koostöö toimimist õpetaja vaates. Tulemuste põhjal ilmneb, et koostöövõrgustikku saab käsitleda mitmetasandilise süsteemina, mille toimimine ei sõltu üksnes selle olemasolust, vaid eelkõige selle sisulisest kvaliteedist ja toimivusest igapäevapraktikas. Selline käsitus on kooskõlas kaasava hariduse teoreetiliste lähtekohtadega, mille kohaselt on kaasamine süsteemne protsess, mis eeldab erinevate tasandite ja osapoolte koostööd (Nelis & Pedaste, 2020).

Töö esimeseks uurimisküsimuseks oli „Milline on lasteaiaõpetaja koostöövõrgustik kaasava hariduse rakendamisel lasteaias?” Tulemused näitasid, et lasteaiaõpetaja koostöövõrgustik on mitmetasandiline ning hõlmab rühmameeskonda, lapsevanemaid, tugisikuid, tugispetsialiste, teisi õpetajaid, TUKO-t ja lasteaia juhtkonda. Selline tulemus on kooskõlas teoreetiliste käsitlustega, mille järgi ei ole kaasava hariduse rakendamine üksnes õpetaja individuaalne ülesanne, vaid eeldab erinevate osapoolte süsteemset koostööd ja vastutuse jagamist (Nelis & Pedaste, 2020). Käesoleva uuringu tulemused kinnitavad, et õpetaja igapäevane tugi saab alguse eelkõige rühmasisesest koostööst õpetajate ja abiõpetajate vahel, mis võimaldab jagada vastutust ning toetada lapsi paindlikumalt. Oluliseks peeti ka koostööd lapsevanematega, kus keskele kohale tõusid avatud suhtlus ja usalduslikud suhted. See näitab, et lapsevanemate kaasamine kaasava hariduse rakendamisse on oluline, sest lapse arengu toetamine eeldab ühist arusaama lapse vajadustest ning järjepidevat koostööd kodu ja lasteaia vahel, mida sätestab ka alusharidusseadus (2025). Tulemused viitavad sellele, et õpetajad ei näe koostöövõrgustikku üksnes professionaalse tugisüsteemina, vaid ka lapse ümber kujuneva toetava suhtlusvõrgutikuna. Erilist tähelepanu väärrib TUKO roll koostöövõrgustikus. Uuringust selgus, et kuigi TUKO-t peetakse oluliseks info vahendajaks ja koostöö koordineerijaks, täidab seda rolli praktikas sageli mõni teine lasteaia töötaja, näiteks õppejuht või tugispetsialist. Sarnasele tulemusele jõudis ka Klimov (2024), kelle uuringust selgus, et TUKO roll ja tööülesanded ei ole lasteaedades veel üheselt välja kujunenud. Samas

näitavad käesoleva uuringu tulemused, et õpetajad tajuvad TUKO olemasolu olulise toena, sest see aitab koordineerida infovahetust ja tugiteenuseid. See on kooskõlas alusharidusseadusega (2025), mille kohaselt on TUKO ülesandeks toetada õpetajaid, nõustada lapsevanemaid ning koordineerida lapse toe vajadusega seotud tegevusi. Seetõttu võib järeldada, et TUKO rollil on oluline potentsiaal muuta koostöö süsteemsemaks ja järjepidevamaks, kuid ametikoha sisuline rakendumine on Eesti lasteaedades veel kujunemisjärgus.

Teiseks uurimisküsimuseks oli „Millised on koostöövõrgustiku osapoolte ülesanded lasteaiaõpetajate vaatest?” Õpetaja on õppe- ja kasvatustegevuse läbiviija, lapse vajaduste märkaja, sekkumiste algataja ning erinevate osapoolte vahelise koostöö koordineerija. See kinnitab varasemaid seisukohti õpetaja võtmerollist kaasava hariduse rakendamisel (Kivirand *et al.*, 2024). Abiõpetajate ülesanneteks on märkamiste jagamine, laste toetamine rühmas ja õpetaja abistamine õppetöö läbiviimisel. Tulemustest selgus, et tugispetsialistide ülesanneteks on dokumenteerimine, laste arengu hindamine ja toetamine, rühmameeskonna nõustamine, vaatlused rühmas ja oma märkamiste jagamine. Teooria käsitluse järgi on tugispetsialist ka õpetaja suunaja, aidates kohandada tegevusi, suhtlusviise ja õpikeskkonda vastavalt lapse eripäradele (Kivirand *et al.*, 2024; Paulsrud & Nilholm, 2021), kuid käesoleva uuringu tulemustest selgub, et tugispetsialistide tegutsemist rühmas koos õpetajaga ei esinenud üldse. Üks põhjus on kindlasti tugispetsialistide vähesus Eestis, millele viitavad Häidkind ja teised (2022) ja suur töökoormus, aga see võib tuleneda ka asjaolust, et puudub regulaarne infovahetus, ühised eesmärgid ja usalduslikud suhted tugispetsialistidega nagu ka kirjandus välja toob (Bäder *et al.*, 2022). Juhtkonna ja teiste õpetajate olulisemaks ülesandeks pidasid intervjuueeritavad eelkõige õpetaja toetamist ja kuulamist. Toetav töökeskkond vähendab stressi ja emotsionaalset kurnatust ning suurendab töörahulolu ja professionaalset pühendumust (Saks *et al.*, 2021). Seega on õpetajate toetamine üks juhtkonna olulistest ülesannetest. Intervjuueeritavad nimetasid TUKO ülesannetena koordineerimist, ühiste nõupidamiste ja ümarlaudade korraldamist ning lapsevanemate nõustamist lasteaiaväliste tugiteenuste asjus, mis on kooskõlas alushariduse seadustikuga (Alusharidusseadus, 2025). Ka Klimovi (2024) uurimus näitas, et kõige enam täidavad TUKO-d nõustamisega seotud ülesandeid. Õpetajad tõstsid esile, et hiljuti loodud TUKO ametikoht on muutnud info liikuvuse kiiremaks ja produktiivsemaks. Info liikumine on koostöö toimimise seisukohalt keskse tähtsusega, sest tõhus info liikumine on eelduseks koordineeritud tegevusele ja kvaliteetsetele otsustele ning kujundab ühise

arusaama olukorrast (Jardi *et al.*, 2022). Seega tõi uuring välja kõigi võrgustikuliikmete ülesanded, mida õpetajad oluliseks peavad, et kaasavat haridust rakendada.

Kolmandaks uurimisküsimuseks oli „Millised tegurid mõjutavad koostöö toimimist lasteaiaõpetajate vaatest?” Koostööd mõjutavate tegurite osas selgus, et need on seotud inimressursi, suhete, töökorralduse, hoiakute ja õpetaja heaoluga. Õpetajate poolt esile tõstetud tugispetsialistide nappus võib raskendada laste õigeaegset toetamist, sest õpetajad ise tunnevad end selles ebakindlalt ja neil puuduvad selleks vajalikud teadmised. See on kooskõlas Nelise jt (2023) juhtumisuuringu tulemustega, kus selgus et õpetajatel puuduvad piisavad erivajadustega seotud spetsiifilised teadmised ja oskused kaasavas õpikeskkonnas toimetulekuks. Seega ootavad õpetajad, et oleks piisavalt tugispetsialiste, kes aitavad neil toevajadusega lastega toime tulla. Ka kirjanduses tuuakse välja, et kaasava hariduse rakendamine eeldab mitme spetsialisti koostööd, et paremini toetada erinevate vajadustega lapsi (Bäder *et al.*, 2022). Tulemustest selgub, et koostööd mõjutab ka avatud suhtlus ja info liikumine. Õpetajad tõstsid esile, et töökorraldusega seotud tegurid, näiteks tööaja kattuvus, ajapuudus ja suur töökoormus mõjutavad eelkõige võimalust arutada laste arenguga seotud küsimusi nii meeskonnasiseselt kui ka tugispetsialistidega, mis ühtib ka teooria osas välja tooduga (Vint & Šuman, 2021). Seetõttu tuleks koostöö tõhustamisel lasteaias läbi mõelda, milline töökorraldus on parim koostöö toetamiseks. Tulemustest ilmnes, et koostöö toimimist mõjutavad ka osapoolte hoiakud kaasava hariduse suhtes ning ühiste väärtuste olemasolu. Seda võib seostada asjaoluga, et osapooltel ei pruugi olla ühtset arusaama kaasava hariduse tähendusest (Nelis, 2025) ning lasteaia dokumentides ei ole kaasamise põhimõtteid alati asutuse eripärast lähtudes piisavalt selgelt sõnastatud (Nelis *et al.*, 2023). Seega tuleks lasteaia õppekavas täpsemalt selgitada, mida lasteaias kaasamise all mõeldakse ja milliseid põhimõtteid järgitakse (Nelis *et al.*, 2023) ning pöörata tähelepanu personali teadlikkuse tõstmisele kaasava hariduse kohta. Olulise tegurina toodi esile ka õpetajate heaolu. See tulemus kinnitab asutusesisese koostöö tähtsust, kus kolleegide ja juhtkonna toetus (Saks *et al.*, 2021) ning ühised arutelud ja kogemuste jagamine (Kivirand *et al.*, 2024) loovad koostööks tugeva aluse.

Neljandaks uurimisküsimuseks oli „Millised on koostöövõrgustiku kitsaskohad lasteaiaõpetajate vaatest?” Intervjuudest selgus, et peamised probleemid koonduvad nelja kategooriasse: ressursid, töökorraldus, tugisüsteemi toimimine ning osapoolte hoiakud. Tulemused näitasid, et kõige enam mõjutab koostöö toimimist tugispetsialistide piiratud kättesaadavus ja ajapuudus, mis raskendab regulaarset ja süsteemset koostööd. Sarnastele probleemidele on viidatud ka varasemates uuringutes, mille kohaselt takistavad ajapuudus ja

suur töökoormus koostöö toimimist ning kaasava hariduse järjepidevat rakendamist (Kivirand *et al.*, 2024; Vint & Šuman, 2021). Samuti on leitud, et olukorras, kus õpetaja peab piiratud toe tingimustes kandma suurt vastutust, suureneb töökoormus ja väheneb võimalus keskenduda koostööle ning individuaalsele lapse toetamisele (Lundqvist, 2021). Uuringu tulemused näitavad, et õpetajad tunnevad vajadust suurema tugispetsialistide toe ja koostööks vajaliku aja järele. Töökorraldusega seotud kitsaskohad ilmneshid eelkõige koostööks sobiva aja puudumises, erinevates töögraafikutes ning raskustes info liikumisel. Tulemused kinnitavad, et koostöö ei sõltu üksnes osapoolte olemasolust, vaid ka sellest, kas igapäevane töökorraldus võimaldab regulaarseid arutelusi ja ühist tegutsemist. Kui õpetajatel ja tugispetsialistidel puudub võimalus järjepidevalt kohtuda ja infot vahetada, võib koostöö jääda nõrgaks ega toeta süsteemselt lapse arengut. Ka teooria kohaselt on regulaarne infovahetus ja koostööks vajaliku aja olemasolu oluline koostöö toimimise eeltingimus (Vint & Šuman, 2021). Tugisüsteemi toimimisega seotud kitsaskohana tõid õpetajad esile ebaselguse rollide ja vastutuse jaotuses ning toe koordineerimises. Ka teoreetilises käsitluses rõhutatakse, et tõhus koostöö eeldab selget rollijaotust ja koordineeritud tegutsemist (Paulsrud & Nilholm, 2021). Käesoleva uuringu tulemused viitavad sellele, et praktikas ei ole osapoolte ülesanded ja vastutus alati üheselt mõistetavad, mistõttu võib koostöö ning lapse toetamine muutuda ebaühtlaseks. Lisaks tõusid esile osapoolte hoiakutega seotud kitsaskohad. Õpetajate hinnangul mõjutavad koostöö toimimist valmisolek koostööks ning ühine arusaam kaasava hariduse põhimõtetest. See kinnitab varasemates uuringutes toodud seisukohti, mille järgi on ühised väärtused ja arusaamad tõhusa koostöö eelduseks (Kivirand *et al.*, 2024; Nelis & Pedaste, 2020). Kui osapooltel puudub ühine arusaam kaasava hariduse eesmärkidest võib koostöö jääda formaalseks ega pruugi toetada lapse arengut sisuliselt. Seetõttu viitavad tulemused vajadusele pöörata rohkem tähelepanu ühise väärtusruumi kujundamisele ja personali teadlikkuse tõstmisele kaasava hariduse põhimõtetest.

Käesoleva uuringu piiranguks on asjaolu, et tulemused põhinevad üksnes lasteaiaõpetajate hinnangutel, mistõttu võivad need olla liialt lasteaiaõpetajate kesksed. Uuring ei hõlmanud teiste koostöövõrgustiku liikmete vaateid, mis oleks võimaldanud saada mitmekesisema ja tasakaalustatuma pildi koostöö toimimisest ka koostöövõrgustiku teiste osapoolte vaates. Edasistes uuringutes oleks oluline kaasata ka tugispetsialistid, juhtkond ja lapsevanemad ning uurida koostööd erinevate osapoolte perspektiivist. Praktilisest vaatenurgast viitavad tulemused vajadusele pöörata suuremat tähelepanu rollide selgusele, koostööks vajaliku aja planeerimisele ning ühiste väärtuste kujundamisele organisatsioonis.

Samuti on oluline toetada õpetajaid nende mitmekesisel rollil, et tagada kaasava haridusele põhimõtete järjepidev ja tõhus rakendamine.

Tänu sõnad

Soovime tänada kõiki uuringus osalejaid, kes aitasid kaasa meie bakalaureusetöö valmimisele. Avaldame suurt tänu meie juhendajale Pille Nelisele, kes pühendas aega teema üle arutlemiseks ning andis pidevat tagasisidet ja soovitusi.

Autorsuse kinnitus

Kinnitame, et bakalaureusetöö on valminud iseseisva töö tulemusena ning kõikide teiste autoritele on nõuetekohaselt viidatud ja esile toodud. Töö koostamisel on lähtutud Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö koostamise nõuetest ning on koostöös heade akadeemiliste tavadega.

Bakalaureusetöö valmis autorite koostöös, kus mõlemad panustasid võrdselt kõikidesse etappidesse. Autorid võtsid ühendust intervjuueeritavate lasteaiaõpetajatega, viisid läbi intervjuud, transkribeerisid kogutud materjali ning teostasid andmeanalüüsi. Töö terviktekst on koostatud ühiselt ning mõlema autori panus töö kõikidesse osadesse oli võrdne.

Merle Parksepp

/allkirjastatud digitaalselt/

Maarja Udde

/allkirjastatud digitaalselt/

Kasutatud kirjandus

- Alushariduse riiklik õppekava (2025). *Riigi Teataja I 2025, 9*,
1. <https://www.riigiteataja.ee/akt/113082025001>
- Alusharidusseadus (2025). *Riigi Teataja I, 2025, 9, 1*.
<https://www.riigiteataja.ee/akt/109012025001>
- Báder, M., Lukács, Sz., & Perlusz, A. (2022). How can special teachers aid successful kindergarten inclusion? Good practices in a district of Budapest. *Gyermeknevelés: Online Tudományos Folyóirat*, 10(3), 10–22. <https://doi.org/10.31074/gyntf.2022.3.10.22>
- Beilmann, M., & Rämmer, A. (2025). *Valimi moodustamine*. <https://samm.ut.ee/valimi-moodustamine/>
- Desombre, C., Delaval, M., & Jury, M. (2021). Influence of social support on teachers' attitudes toward inclusive education. *Frontiers in Psychology*, 12. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.736535>
- Downey, B., Gibbs, L., Letts, W., & McLeod, S. (2025). Cultivating collaborative practice to sustain and retain early childhood educators. *Education Sciences*, 15(11), 1451. <https://doi.org/10.3390/educsci15111451>
- Hea teadustava. (2023). Tartu Ülikool. <https://eetika.ee/et/sisu/hea-teadustava>
- Häidkind, P. (2008). Erivajadusega laps lasteaias. E.Kikas. (toim), *Õppimine ja õpetamine koolieelses eas* (lk 198–221). Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Häidkind, P., Šuman, C., & Vint, K. (2022). Special educational training and counselling for teachers in an inclusive kindergarten group: an action research. *Eesti Haridusteaduste Ajakiri*, 10(1), 7–32. <https://ojs.utlib.ee/index.php/EHA/article/view/eha.2022.10.1.02>
- Jardi, A., Webster, R., Petrenas, C & Puigdemívol, I. (2022). Building successful partnerships between teaching assistants and teachers: Which interpersonal factors matter? *Teaching and Teacher Education*, 109, 103523. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2021.103523>
- Kalmus, V., Masso, A., & Linno, M. (2015). Kvalitatiivne sisuanalüüs. K. Rootalu, V. Kalmus, A. Masso, & T. Vihalemm (Toim), *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*. <http://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys>
- Karindi, K., & Tamm, R. (2019). *Lasteaiaõpetajate ja eripedagoogi koostöö erivajadustega laste üldoskuste arengu toetamisel* [magistritöö, Tartu Ülikool]. DSpace. <http://hdl.handle.net/10062/63283>

- Kivirand, T., Šuman, C., & Nelis, P. (2024). Kaasav hariduskorraldus rühma- või klassiruumi praktikas. Ä.Leijen (toim), *Kaasav haridus*. (lk 87–113). Tartu Ülikooli kirjastus.
- Klimov, T-T. (2024). *Lasteaia tugiteenuste koordineerijate vaade oma tööle* [magistritöö, Tallinna Ülikool].
<https://www.etera.ee/zoom/201326/view?page=1&p=separate&tool=info>
- Kutsestandard. Lapsehoidja, tase 5*. (2025).
<https://www.kutseregister.ee/ctrl/et/Standardid/vaata/11464103>
- Kutsestandard. Õpetaja, tase 6*. (2025).
<https://www.kutseregister.ee/ctrl/et/Standardid/vaata/11466888>
- Laherand, M.-L. (2008). *Kvalitatiivne uurimisviis*. Tallinn: M.-L. Laherand.
- Lepik, K., Harro-Loit, H., Kello, K., Linno, M., Selg, M., & Strömpl, J. (2014). Intervjuu. K. Rootalu, V. Kalmus, A. Masso, ja T. Vihalemm (toim), *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*. <https://samm.ut.ee/intervjuu/>
- Lundqvist, J. (2021). Ways to implement preschool inclusion: A multiple-case study. *International Journal of Educational Research Open*, 2, 100097.
<https://doi.org/10.1016/j.ijedro.2021.100097>
- Nelis, P. (2025). *A model for implementing inclusive education in early childhood education* [doctoral dissertation. University of Tartu].
<https://dspace.ut.ee/server/api/core/bitstreams/cf93d163-4d05-4760-af39-b211b8177146/content>
- Nelis, P. & Kivirand, T. (2024). Kaasava hariduse tähendus ja rakendamine Ä.Leijen (toim), *Kaasav haridus*. (lk 17–57). Tartu Ülikooli kirjastus.
- Nelis, P. & Pedaste, M. (2020). Kaasava hariduse mudel alushariduse kontekstis: süstemaatiline kirjandusülevaade. *Eesti Haridusteaduste Ajakiri*, 8(2), 138–163. <http://doi.org/10.12697/eha.2020.8.2.06>
- Nelis, P., Pedaste, M., & Šuman, C. (2023). Kaasava hariduse rakendamine Eestis lasteaedades kaasava hariduse teoreetilise mudeli põhjal: juhtumiuuring. *Eesti Haridusteaduste Ajakiri* 11(1), 48–74. <https://doi.org/10.12697/eha.2023.11.1.03>
- Paseka, A., & Schwab, S. (2019). Parents' attitudes towards inclusive education and their perceptions of inclusive teaching practices and resources. *European Journal of Special Needs Education*, 35(2), 254–272. <https://doi.org/10.1080/08856257.2019.1665232>
- Paulsrud, D., & Nilholm, C. (2020). Teaching for inclusion – a review of research on the cooperation between regular teachers and special educators in the work with students

- in need of special support. *International Journal of Inclusive Education*, 27(4), 541–555. <https://doi.org/10.1080/13603116.2020.1846799>
- Paulsrud, D., & Nilholm, C. (2021). Teaching and special education teacher collaboration: A review of factors for inclusive practices. *International Journal of Inclusive Education*, 25(5), 543–564. <https://doi.org/10.1080/13603116.2019.1572232>
- Peck, N. F., & Neeper, L. S. (2022). Early childhood preservice teachers' self-efficacy related to inclusion and professional roles via a co-taught field-based course. *Journal of Early Childhood Teacher Education*, 43(2), 236–250.
- Piirsalu, M. (2023). *Koostöö ning seda soodustavad ja takistavad tegurid Kambja valla lasteaiaõpetajate ja õpetajate abide hinnangul* [bakalaureusetöö, Tartu Ülikool]. DSpace. <https://hdl.handle.net/10062/91464>
- Ploom, P-R, (2021). *Lasteaiaõpetajate kirjeldused valmisolekut mõjutavatest teguritest erivajadustega laste kaasamisel, kogemustest ja koostööst lapsevanematega ning spetsialistide toest erivajadustega laste kaasamisel*. [publitseerimata bakalaureuse töö. Tartu Ülikool]. http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/72971/ploom_pilleriin_ba.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Saar, P. (2021). *Tartumaa lasteaiaõpetajate arusaam kaasavast haridusest ja koostööst kaasava hariduse kontekstis* [bakalaureusetöö, Tartu Ülikool]. DSpace. <http://hdl.handle.net/10062/72940>
- Saks, K., Hunt, P., Leijen, Ä., & Lepp, L. (2021). To stay or not to stay: an empirical model for predicting teacher persistence. *British Journal of Educational Studies*, 70(6), 693–717. <https://doi.org/10.1080/00071005.2021.2004995>
- Sun, Y., Skouteris, H., Tamblyn, A., Berger, E., & Blewitt, C. (2024). Cross-Disciplinary Collaboration Supporting Children with Special Educational Needs in Early Childhood Education: A Scoping Review. *Early Childhood Education Journal*, 54(1), 381–398. <https://doi.org/10.1007/s10643-024-01836-0>
- Tammemäe, T., Lilleoja, L., Nelis, P. (2023). Osalejate hinnangud meeskonnakoolitusele kaasava hariduse tähenduslikust rakendamisest koolieelses lasteasutuses. *Eesti Haridusteaduste Ajakiri 11*(1), 2023, 75–102. <https://doi.org/10.12697/eha.2023.11.1.04>
- Zabeli, N., & Gjelij, M. (2020). Preschool teacher's awareness, attitudes and challenges towards inclusive early childhood education: A qualitative study. *Cogent Education*, 7(1). <https://doi.org/10.1080/2331186x.2020.1791560>

- Umsar, M. (2024). *Meeskonnatöö toimimine lasteaiarühma kaasavas õpikeskkonnas ühe lasteaia näitel* [bakalaureusetöö, Tartu Ülikool]. <https://dspace.ut.ee/items/41672ce1-669a-4879-9e60-1df42c0a6113>
- Vint, K., & Šuman, C. (2021). *Kaasav ja kvaliteetne haridus lasteaiarühmas: eripedagoogiline tugi õpetajatele* [magistritöö, Tartu Ülikool]. <https://dspace.ut.ee/items/eb5bd23b-2507-42e5-8ed3-5da928211121>
- Öqvist, A., & Cervantes, S. (2024). Principals in Preschool Management and leadership: a necessary combination to ensure that preschool teachers are given conditions to be responsible for teaching in preschool. *Education Sciences*, 14(11), 1206. <https://doi.org/10.3390/educsci14111206>

Lisad

Lisa 1. Intervjuu kava

Enne intervjuu alustamist soovin lühidalt selgitada uuringu eesmärgi ja teie õigusi osalejana. Käesolev intervjuu toimub minu ja kaasautor Maarja Udde / Merle Parksepp bakalaureusetöö raames, mille teema on “Lasteaiaõpetaja koostöövõrgustik lasteaias kaasava hariduse rakendamisel”. Intervjuu eesmärk on koguda õpetajate kogemusi ja seisukohti, et paremini mõista, kuidas koostöö erinevate osapoolte vahel toetab kaasava hariduse rakendamist lasteaias.

Intervjuus osalemine on vabatahtlik ning teil on õigus igal ajal osalemisest loobuda või oma nõusolek tagasi võtta ilma selgitusi andmata. Võite oma nõusoleku tagasi võtta ka pärast intervjuud. Teil on õigus tutvuda teie kohta kogutud andmetega ning paluda nende parandamist või kustutamist. Intervjuu salvestatakse ainult teie nõusolekul, et tagada vastuste täpne ja korrektne talletamine. Salvestisest koostatakse kirjalik transkriptsioon.

Kogutud andmeid kasutatakse ainult bakalaureusetöö eesmärgil, neid käsitletakse konfidentsiaalselt (teie nime, töökohta ega muid tuvastamist võimaldavaid andmeid lõputöös ei avaldata). Andmeid säilitatakse turvaliselt parooliga kaitstud keskkonnas ning neile on ligipääs ainult töö autoritel ja juhendajal. Pärast bakalaureusetöö kaitsmist kustutatakse salvestised ja isikuandmed kõigist andmekandjatest. Kui intervjuu käigus peaks tekkima ebamugavust või küsimusi, on teil alati võimalik vastamisest keelduda või intervjuu katkestada. Kas olete nõus intervjuus osalema?

Sissejuhatus

1. Palun kirjeldage lühidalt oma tööd lasteaiaõpetajana.
2. Kui vana te olete?
3. Kui kaua olete töötanud lasteaiaõpetajana?
4. Kui kaua olete töötanud praeguses lasteaias?
5. Kas olete läbinud kaasava haridusega koolitusi? Kui jah, siis milliseid ja millal?
6. Millise tööjaotuse järgi te oma rühmas töötate (2 õpetajat + abiõpetaja või 1 õpetaja + 2 abiõpetaja)?

Milline on lasteaiaõpetaja koostöövõrgustik kaasava hariduse rakendamisel lasteaias?

1. Kellega teete kaasava hariduse rakendamisel koostööd lasteaias?
 - a. Milles seisneb koostöö juhtkonnaga kaasava hariduse rakendamisel?
 - b. Milles seisneb koostöö tugispetsialistidega kaasava hariduse rakendamisel?

- c. Milles seisneb koostöö teiste õpetajatega?
 - d. Milles seisneb koostöö Tugiteenuste koordineerijaga?
 - e. Milles seisneb koostöö teiste rühma meeskonna liikmetega?
1. Millised koostöövormid on kõige sagedasemad (nt koostöö rühmas, nõupidamised, ümarlauad, kirjalik suhtlus jne)?
 2. Millised koostöövormid on kõige sagedasemad juhtkonnaga?
 - a. Millised koostöövormid on kõige sagedasemad teiste õpetajatega?
 - b. Millised koostöövormid on kõige sagedasemad tugiteenuste koordineerijaga?
 - c. Millised koostöövormid on kõige sagedasemad teiste rühma meeskonna liikmetega?

Millised on koostöövõrgustiku osapoolte ülesanded lasteaiaõpetajate vaatest?

1. Milline on teie roll ja ülesanded koostöövõrgustikus lasteaias kaasava hariduse rakendamisel?
2. Millised on teie hinnangul teiste osapoolte (tugispetsialistid, TUKO, juhtkond) peamised ülesanded kaasava hariduse rakendamisel lasteaias?
 - a. Millised on teie hinnangul tugispetsialistide peamised ülesanded kaasava hariduse rakendamisel?
 - Millised on tugispetsialistide (eripedagoog, logopeed) ülesanded lapse arengu hindamisega seondult?
 - Millised on tugispetsialistide ülesanded tugimeetmete planeerimisel ja rakendamisel?
 - Millised on tugispetsialistide ülesanded dokumenteerimisel?
 - Kuidas toetavad tugispetsialistid toe vajadusega lapsi rühmas?
 - b. Millised on teie hinnangul tugiteenuste koordineerija peamised ülesanded kaasava hariduse rakendamisel?
 - c. Millised on teie hinnangul juhtkonna peamised ülesanded kaasava hariduse rakendamisel?

Millised tegurid mõjutavad koostöö toimimist lasteaiaõpetaja vaatest?

1. Millised tegurid mõjutavad teie hinnangul ja kogemuse põhjal head koostööd kaasava hariduse rakendamisel lasteaias?
 - a. Kuidas mõjutab teie hinnangul koostööd aeg (aja ressurss ja tööaja kattuvus)?
 - b. Kuidas mõjutab teie hinnangul koostööd töökoormus?

- c. Kuidas mõjutab teie hinnangul koostööd info liikumine?
 - d. Kuidas mõjutab teie hinnangul koostööd osapoolte hoiakud?
 - e. Kuidas mõjutab teie hinnangul koostööd osapoolte valmisolek koostööks?
2. Mida saaks teie arvates teha, et koostöövõrgustik toimiks kaasava hariduse rakendamisel paremini?

Millised on koostöövõrgustiku kitsaskohad lasteaiaõpetajate vaatest?

1. Milliseid takistusi ja kitsaskohti olete oma töös kogenud seoses koostööga lasteaias kaasava hariduse rakendamisel?
2. Millised tegurid tekitavad teie hinnangul koostöös kõige rohkem pingeid?
3. Millist tuge vajaksite ise lasteaiaõpetajana kõige rohkem, mida koostöövõrgustik saaks pakkuda?

Kokkuvõte

1. Kas on veel midagi, mida sooviksite lisada seoses koostööga kaasava hariduse rakendamisel lasteaias?

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Merle Parksepp

1. Annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose „Lasteaiaõpetaja koostöövõrgustik lasteaias kaasava hariduse rakendamisel“, mille juhendaja on Pille Nelis, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi ADA kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi ADA kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Merle Parksepp

10.05.2026

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Maarja Udde

1. Annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose „Lasteaiaõpetaja koostöövõrgustik lasteaias kaasava hariduse rakendamisel“, mille juhendaja on Pille Nelis, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi ADA kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi ADA kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Maarja Udde

10.05.2026